

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 Облік та оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва магістерської програми)

на тему: «Обліково-аналітичне забезпечення та аудит дебіторської заборгованості підприємства (на прикладі ТОВ «Рошен Де Люкс»)»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка ЦЗФН

Зайченко Юлія Михайлівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Чернишова Людмила Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах сьогодення української економіки питання ефективного обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості, законності її виникнення і списання, документальної обґрунтованості та правильності відображення у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності розрахунків з дебіторами набувають особливої значущості.

Як відомо, дебіторська заборгованість істотно погіршує фінансовий стан будь-якого господарюючого суб'єкту, оскільки іммобілізує грошові засоби, спричиняє погіршення показників фінансової стійкості, кредитоспроможності та ділової активності. Отже, з метою запобігання подальшого збільшення дебіторської заборгованості та зміцнення платіжної дисципліни підприємств актуальним постає формування належного обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Основні наукові та методичні здобутки щодо обліку та аудиту дебіторської заборгованості і розрахунків з дебіторами висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, О. М. Кияшко, Б. Нідлз, Ю. А. Кузьмінський, М. Ф. Огійчук, О. Г. Пономаренко, Я. В. Соколов, Л. К. Сук, О. Є. Федорченко, Е. С. Хендріксен, Л. І. Хоружій, В. О. Шевчук тощо. Однак питання підвищення ефективності діючої системи обліку та внутрішнього контролю в умовах господарювання конкретного підприємства завжди потребують теоретичного обґрунтування та практичного вирішення.

Отже, все це обумовило вибір теми магістерського дослідження і свідчить про її актуальність.

Мета дослідження полягає у вивченні теоретичних положень і практичних аспектів обліку, аудиту, внутрішнього контролю та аналізу дебіторської заборгованості, а також розробка напрямів удосконалення діючої системи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві, що досліджується.

Завдання дослідження. Згідно основної мети дослідження у роботі було вирішено такі завдання:

- визначити основні теоретичні положення обліку дебіторської заборгованості, зокрема з'ясувати її сутність, особливості оцінки та класифікації;
- розглянути нормативне регулювання обліку розрахунків з дебіторами, а також основні механізми регулювання на рівні окремого підприємства, зокрема в обліковій політиці;
- вивчити особливості міжнародного обліку дебіторської заборгованості;
- надати економічну характеристику ТОВ «Рошен Де Люкс» та провести аналіз його фінансового стану;
- розглянути особливості бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс»;
- з'ясувати особливості проведення аудиторської перевірки операцій щодо розрахунків з дебіторами на підприємстві;

- розробити конкретні напрями вдосконалення діючої системи обліку і внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс»
- проаналізувати стан та структуру дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс»;
- проаналізувати оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві;
- здійснити економіко-математичне моделювання процесу підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю на ТОВ «Рошен Де Люкс»

Об'єкт дослідження у роботі – це організація обліку, аудиту та аналізу дебіторської заборгованості на підприємствах України.

Предмет дослідження у роботі – це теоретичні, методичні, практичні та організаційні аспекти обліку, аудиту та аналізу дебіторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс».

Методи дослідження. У ході магістерського дослідження було використано загальнонаукові та спеціальні методи. Серед загальнонаукових методів дослідження найчастіше застосовано було аналіз і синтез, індукцію і дедукцію. Поряд з цим, використовувались також і спеціальні методи дослідження, зокрема безпосереднє спостереження, групування, графічний метод, порівняння, опитування тощо. Було використано аналіз коефіцієнтів та прийом порівняння – для виявлення критеріїв ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. У якості інструментарію економіко-математичного моделювання обрано кореляційно-регресійний аналіз для формулювання рекомендацій щодо підвищення поточної платоспроможності досліджуваного підприємства.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі, нормативні документи, інструкції, методичні вказівки, МСФЗ, МСА, національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, збірники наукових праць, монографії, автореферати дисертацій, підручники, навчальні посібники, інформація з періодичних видань тощо. Активно використовувались також ресурси глобальної мережі Інтернет для отримання актуальної інформації в царині обліку та аудиту дебіторської заборгованості. У процесі магістерського дослідження було запрошено та отримано інформацію безпосередньо з аналізованого підприємства ТОВ «Рошен Де Люкс» щодо обліку розрахунків з дебіторами, зокрема первинні, розпорядчі, реєстраційні документи, різноманітна звітність тощо.

Публікації та апробація результатів дослідження. У результаті проведеного дослідження у кваліфікаційній роботі автором було надруковано тези доповіді наукової конференції на тему: «Облік безнадійної дебіторської заборгованості» (Луцьк, 2019).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Облік дебіторської заборгованості: теорія, нормативне регулювання та міжнародний досвід**» досліджено економічний зміст дебіторської

заборгованості. Проаналізовано думки різних авторів, які по-різному трактують визначення цього поняття, але при цьому не змінюється їх суть. У цілому дебіторська заборгованість визначається авторами як сума боргу підприємству від інших дебіторів, яка утворюється в процесі господарської діяльності. Також розглянуто розгорнуту класифікацію дебіторської заборгованості. Проаналізовано численні напрямки класифікації, застосування сприяє ефективності управління заборгованостями підприємства.

У даному розділі було досліджено нормативне та внутрішнє регулювання обліку розрахунків з дебіторами, які надають змогу вести розрахунки, що виникають в процесі діяльності, і є важливою для будь-якого підприємства, що прагне забезпечити фінансову стійкість.

Нами було також вивчено особливості міжнародного обліку дебіторської заборгованості та встановлено, що застосування зарубіжного досвіду щодо облікових аспектів операцій з дебіторами дозволить удосконалити облікову інформацію з метою підвищення її достовірності та суттєвості для прийняття на її основі управлінських рішень.

У другому розділі *«Облік та аудит дебіторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс»* було надано загальну характеристику досліджуваного підприємства, а також проведено аналіз його фінансового стану. Також розглянуто питання організації та методики аудиторської перевірки розрахунків з дебіторами з урахуванням специфіки господарської діяльності досліджуваного підприємства.

Дослідивши діючу систему обліку та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс», було з'ясовано, що підприємство в цілому веде облік згідно діючого законодавства України. Але було встановлено певні недоліки обліку та надано комплекс рекомендацій щодо вдосконалення облікової та контрольної системи на підприємстві щодо розрахунків з дебіторами.

У третьому розділі *«Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс»* було проведено аналіз, який показав, що питома вага дебіторської заборгованості у складі оборотних активів протягом 2015-2017 років залишається найбільшою, але спостерігається тенденція до її зменшення з 58,4% до 56,6%.

Щодо ефективності управління засобами у розрахунках, то вважаємо відмітити, що у 2017 році порівняно з 2015 роком вона дещо погіршилася. Якщо у 2015 році період обороту дебіторської заборгованості складав 29,2 дні, а по кредиторській, відповідно, 33,9 дні, то у 2017 році тенденція змінилася: 27,3 дні проти 25,8 дні. Отже, намітилася тенденція до відтоку грошових коштів з обороту підприємства, оскільки немає тимчасово вільних грошових коштів.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження теоретичних та практичних питань обліку, аудиту та аналізу розрахунків з дебіторами можна зробити такі узагальнені висновки.

1. Виникнення дебіторської заборгованості є нормальною ознакою процесу господарської діяльності підприємства, і кожен господарюючий суб'єкт зацікавлений в оптимізації її обсягу. Скорочення дебіторської заборгованості є резервом зниження потреби підприємства в обігових коштах та прискорення швидкості їх обігу.

2. Облік дебіторської заборгованості в Україні чітко регулюється положеннями та стандартами бухгалтерського обліку: визначення, оцінка, методи визначення величини резерву сумнівних боргів та розкриття інформації у фінансовій звітності. У міжнародних стандартах бухгалтерського обліку висвітлені основні правила класифікації, оцінки, визнання дебіторської заборгованості, проте не відображена конкретизація цих ознак. Однією із спільних рис національних і міжнародних стандартів обліку є визнання дебіторської заборгованості активом за умови, що існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та її сума бути достовірно визначена. За національними стандартами обліку визнання дебіторської заборгованості відбувається за первісною вартістю, а за міжнародними стандартами – за справедливою.

3. Питання практики обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами розглянуто на прикладі ТОВ «Рошен Де Люкс». Це офіційний дистриб'ютор міжнародної кондитерської корпорації ROSCHEN у м. Одеса – однієї з найбільших світових виробників кондитерських виробів. Підприємство, що досліджується, функціонує з 2012 року та займається переважно такими видами діяльності, як оптова торгівля цукром, шоколадом і цукровими кондитерськими виробами та оптова торгівля хлібобулочними виробами і борошняними кондитерськими виробами.

4. У процесі дослідження вивчено діючу систему бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами на ТОВ «Рошен Де Люкс» та встановлено, що в цілому облік побудовано грамотно та згідно діючого законодавства, проте, на нашу думку, існують деякі проблемні питання та моменти, вирішення яких дозволило б підвищити ефективність обліково-контрольної системи підприємства.

– На досліджуваному товаристві ТОВ «Рошен Де Люкс» система внутрішнього контролю системно не впроваджена, оскільки на підприємстві відсутній відділ, який займається внутрішнім контролем. Даний факт вказує на те, що на підприємстві неефективно організована робота, адже в наш час внутрішній контроль є необхідністю.

– На підприємстві не ефективно проводиться робота з сумнівними дебіторами, оскільки суми дебіторської заборгованості за аналізований період значні, а частка цієї заборгованості складає майже 50% усіх активів підприємства на кінець звітного періоду. Отже, не відбувається чіткого відслідковування простроченої дебіторської заборгованості та робота з кожним дебітором.

– У товаристві не створюється резерв сумнівних боргів, що вказує на невиконання норм діючого законодавства, зокрема П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість».

– У наказі Про облікову політику взагалі відсутній пункт щодо обліку дебіторської заборгованості. До того ж сам Наказ повністю втратив свою актуальність, оскільки не переглядався і не оновлювався з 2012 року, тому містить застарілі положення і методики обліку, а отже потребує негайного перегляду.

– На підприємстві для обліку розрахунків за претензіями використовується рахунок 377, замість передбаченого Інструкцією № 291 рахунку 374 «Розрахунки за претензіями».

З метою виправлення описаних вище недоліків, вважаємо за потрібне впровадити у товаристві такі заходи з удосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами:

– Створити відділ внутрішнього контролю на підприємстві чи ввести посаду внутрішнього аудитора (контролера), який би здійснював попередній, поточний і підсумковий у тому числі і дебіторської заборгованості для ефективного управління підприємством.

– Створювати резерв сумнівних боргів, використовуючи при цьому метод визначення на основі платоспроможності окремих дебіторів.

– Оновити Наказ про облікову політику та актуалізувати його положення. При цьому для дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами передбачити окремий розділ

– Внести зміни до робочого плану рахунку, зокрема передбачити використання рахунку 374 «Розрахунки за претензіями».

5. У кваліфікаційній роботі оцінено фінансовий стан досліджуваного підприємства ТОВ «Рошен Де Люкс», в результаті чого встановлено, що сукупні активи товариства у 2017 році порівняно з 2015 роком збільшилися на 21,2%. Збільшення обумовлено лише за рахунок оборотних активів на 24,4%. При цьому необоротні активи зменшилися на 0,7%.

Чиста виручка від реалізації товарів на ТОВ «Рошен Де Люкс» протягом 2015-2017 років зросла на 20,4%. Натомість рентабельність продажів, розрахована за фінансовим результатом від основної операційної діяльності зменшилась з 4,15% до 2,48%. Отже, на досліджуваному підприємстві відмічається погіршення ефективності управління витратами від основної операційної діяльності.

Аналіз даних показав, що фінансова стійкість на ТОВ «Рошен Де Люкс» у 2017 році порівняно з 2015 роком поліпшилася. Про це свідчить позитивна тенденція таких показників як коефіцієнт автономії та коефіцієнт маневреності власного капіталу. Так, зростання коефіцієнта автономії з 0,51 до 0,55 супроводжується збільшенням рівня маневреності власного капіталу з 0,79 до 0,81. Якщо на кінець 2015 року 79% власного капіталу було вкладено у запаси та інші види оборотних активів, то у кінці 2018 року вже 81%.

6. Збільшення оборотних активів у 2017 році порівняно з 2015 роком відбувалося за рахунок усіх складових: запасів – на 67,9%; дебіторської заборгованості на 20,5%; грошових коштів на 2,1%. Динаміка структури оборотних активів (станом на кінець року) характеризується збільшенням питомої ваги запасів у 2017 році порівняно з 2015 роком з 22,8% до 30,7%. Питома вага дебіторської

заборгованості протягом 2015-2017 років залишається найбільшою, але спостерігається тенденція до її зменшення з 58,4% до 56,6%.

Протягом 2015-2017 років у складі дебіторської заборгованості постійно збільшується дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги – на 21,6%, а її питома вага збільшилася з 98, до 99,1%. Другою складовою є інша поточна дебіторська заборгованість, яка зменшилася на 37,8%, а її питома вага зменшилася на 0,8 в.п. й склала на кінець 2017 року 0,9%.

Оскільки дебіторська заборгованість пов'язана з кредиторською заборгованістю, то охарактеризуємо динаміку складу та структури кредиторської заборгованості. Зменшення загального обсягу кредиторської заборгованості у 2017 році порівняно з 2015 роком на 0,8% відбувалося за рахунок кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 52,1% та кредиторської заборгованості зі страхування на майже на 100%.

Одночасно спостерігається тенденція до збільшення кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 5,3%; кредиторської заборгованості з оплати праці – на 23,8%; інших поточних зобов'язань на 24,8%. У структурі кредиторської заборгованості ТОВ «Рошен Де Люкс» найбільшу питому вагу займає кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Якщо у 2015 році вона складала 79,1%, то у 2017 році – вже 84%. Також зросла питома вага кредиторської заборгованості з оплати праці з 7,4% до 9,2%, інших поточних зобов'язань – з 0,6% до 0,8%. Одночасно зменшилася питома вага поточних зобов'язань за розрахунками з бюджетом – 12,3% до 6,0%.

Щодо ефективності управління засобами у розрахунках на ТОВ «Рошен Де Люкс», то вважаємо відмітити, що у 2017 році порівняно з 2015 роком вона дещо погіршилася. Якщо у 2015 році період обороту дебіторської заборгованості складав 29,2 дні, а по кредиторській, відповідно, 33,9 дні, то у 2017 році тенденція змінилася: 27,3 дні проти 25,8 дні. Отже, намітилася тенденція до відтоку грошових коштів з обороту підприємства, оскільки немає тимчасово вільних грошових коштів.

7. Результати економіко-математичного моделювання засвідчили, що по мірі збільшення частки дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів, коефіцієнт швидкої ліквідності збільшується на 0,034. Збільшення коефіцієнта співвідношення між періодом обороту дебіторської заборгованості до періоду обороту кредиторської заборгованості призведе до зменшення коефіцієнта швидкої ліквідності на 1,564. Збільшення рентабельності продажів від операційної діяльності обумовлює зростання коефіцієнта швидкої ліквідності на 3,355.

З метою підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю та підвищення рівня конкурентоспроможності на регіональному оптовому ринку кондитерськими виробами вважаємо за доцільне рекомендувати наступні заходи:

- з позиції фінансово-економічних чинників підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю – удосконалювати систему управління чистим прибутком за рахунок впровадження найсучасніших маркетингових заходів; підвищувати ефективність управління ціноутворенням (включаючи політику знижок за термінову оплату платежів); впровадження моніторингу цін;

– з боку інформаційних факторів та резервів пропонуємо наступне: впроваджувати прогресивні інформаційні системи у торговельну діяльність, зокрема, реалізація заходів, направлених на формування іміджу підприємства за рахунок PR-компаній, створення сторінок підприємства у соціальних мережах. Підвищення якості та доступності внутрішньої інформації та поліпшення каналів її розповсюдження.

Упровадження у практику господарювання ТОВ «Рошен Де Люкс» наданих рекомендацій дозволить поліпшити ефективність господарювання на досліджуваному підприємстві.

АНОТАЦІЯ

Зайченко Ю. М. «Обліково-аналітичне забезпечення та аудит дебіторської заборгованості підприємства (на прикладі ТОВ «Рошен Де Люкс»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 Облік та оподаткування» за магістерською програмою професійного спрямування

(шифр та назва спеціальності)

«Облік, аудит і оподаткування в підприємницькій діяльності».

(назва магістерської програм)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні і практичні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості, особливості міжнародного обліку дебіторської заборгованості, а також розробка шляхів удосконалення діючої системи управління дебіторською заборгованістю на досліджуваному підприємстві.

Проаналізовано основні економічні показники діяльності досліджуваного підприємства, а також порядок ведення первинного, аналітичного та синтетичного обліку розрахунків з дебіторами, особливості проведення аудиторської перевірки на досліджуваному підприємстві.

Запропоновано: рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення та аудиту розрахунків з дебіторами у ТОВ «Рошен Де Люкс», зокрема, затвердити розпорядчий документ про облікову політику; створити на підприємстві службу внутрішнього контролю (аудиту); створювати резерв сумнівних боргів, використовуючи при цьому метод визначення на основі платоспроможності окремих дебіторів; внести зміни до робочого плану рахунку, зокрема передбачити використання рахунку 374 «Розрахунки за претензіями» тощо.

Ключові слова: облік, аудит, аналіз, управління, дебітори, розрахунки, дебіторська заборгованість

ANNOTATION

Zaichenko Yu. M. «Accounting and analytical procurement and audit of receivable of the enterprise (as exemplified by, LLC «Roshen De Lux»)».

Qualification work for a master's degree in discipline «071 Accounting and Taxation» under the master's program of professional direction «Accounting, Auditing and Taxation of Entrepreneurship».
(*the title of the master's program*)
Odessa National Economic University. – Odessa, 2019

The paper deals with theoretical and practical aspects of accounting and audit of receivable, features of international accounts receivable accounting, as well as the development of ways to improve the current system of receivables management at the studied enterprise.

The basic economic indicators of activity of the investigated enterprise are analyzed, as well as the procedure of conducting of primary, analytical and synthetic accounting of settlements with debtors, peculiarities of conducting of audit at the investigated enterprise.

It is proposed: recommendations to improve accounting and analytical support and audit of accounts receivable at LLC «Roshen De Lux», in particular, to approve the administrative document as for accounting policy; to create at the enterprise the department of internal control (audit); to create a doubtful debt reserve, using the method of determining the solvency of individual debtors; to make changes into the work plan of the account, in particular to make provisions for the use of the account 374 «Settlements of claims», etc.

Key words: accounting, audit, analysis, management, debtors, calculations, receivables